

LA PERSPECTIVA DEMOGRÀFICA DEL CREIXEMENT AL VALLÈS ORIENTAL

26

I. DUES CONSIDERACIONS PRÈVIES

És aviat, encara, per avançar un diagnòstic concloent. La informació derivada de l'explotació del Cens de 1991 per part de l'Institut d'Estadística de Catalunya tardarà uns quants anys a publicar-se. Això, però, no ha de ser cap impediment per afrontar l'estudi que es mereix amb un mínim de garanties suficients. Sobre tot quan es disposa d'un material estadístic esplèndid i d'una bibliografia temàtica abundant. El coneixement és prou ampli, doncs, perquè es puguin plantejar les principals tendències generals a l'empara dels resultats observats. Amb aquest article és pretén, malgrat les lògiques limitacions, aportar tot allò que pugui servir per entendre el moment demogràfic actual i les expectatives generals que s'intueixen.

A continuació es presenta una anàlisi quantitativa que situa els valors demogràfics diferencials quant al conjunt de Catalunya i Espanya. Això ens permet la formulació d'unes conclusions, encara que provisionals, prou contrastades. Seguidament, es descriu el procés evolutiu i les etapes a través de les quals s'ha arribat a aquesta situació i es perfila què pot passar en un futur ben immediat.

Vull deixar molt clar, d'entrada, el punt de vista respecte a l'àmbit geogràfic utilitzat. En primer lloc, no m'interessa tant parlar de la comarca com dels municipis, si bé ha esdevingut el marc analític més adequat sobre el qual s'han desagregat la major part de les estadístiques utilitzades. Però tampoc considero, que la causa del desenvolupament es degui únicament a la suma dels esforços individuals. És un fet indiscutible que la realitat sociodemogràfica transcorre per uns altres paràmetres territorialment no sempre coincidents amb la delimitació institucional vigent. Per tant, malgrat que continuen sent les unitats d'anàlisi preferents, el context de referència han de ser les ciutats i, més concretament, el procés d'urbanització dins un espai molt més ampli i complex.

2. L'EXCEPCIONALITAT EN UN MOMENT D'ESTABILITAT. UNA ANÀLISI QUANTITATIVA

2.1. La comarca

El Vallès Oriental tenia, en l'any 1991, 262.513 habitants, (Vegeu quadre A, de l'annex) la cinquena comarca de Catalunya més habitada, només superada per la resta de comarques que conformen la Regió primera⁽¹⁾. El seu pes relatiu respecte al total català es va situar en un 4,3%, el més alt en els últims vint anys —un 2,8% l'any 1970 i un 3,7% l'any 1981—, gràcies al creixement assolit en l'últim període intercensal, d'uns 37.418 habitants. Tan sols el Vallès Occidental (51.375 h.) i el Maresme (39.576 h.) aconseguen un creixement superior. Aquesta circumstància li atorga un gran valor, més encara si es té en compte el retraïment general observat. Catalunya va guanyar, en els mateixos anys, 103.080 habitants, un rèdit ben exigü si es compara amb altres resultats no pas tan allunyats⁽²⁾.

Mentre la immigració semblava haver-se constituït en part integrant del sistema català de reproducció demogràfica (CABRÉ, 1991), des de fa uns quants anys ha deixat de ser-ne el factor determinant. Els fluxos d'entrada provinents d'altres regions de l'Estat espanyol ja fa temps que s'aturaren —en tot cas, la immigració té, avui, un altre origen. Catalunya ja no és el lloc de destinació privilegiat d'una immigració intraestatal que tants bons resultats havia donat en el passat (CAMPS i HOMS, 1989; HOMS, 1988a), fins al punt de capgirar-se la tendència secular. L'exemple més clar ha estat el de la comarca del Barcelonès, amb un saldo negatiu de 2.623 habitants. Parlar, doncs, d'un cert retorn als llocs d'origen no és cap afirmació agosarada, si bé això no explica del tot la naturalesa del fenomen.

La part positiva d'aquesta situació té el seu reflex en el conjunt de comarques adjacents. El fet que el Vallès Oriental experimentés un increment superior del que es podria considerar propi del seu Creixement Natural —entre 1975-79 el Creixement Natural absolut va ser de 14.169 h.; en canvi, entre 1986-91 es va

(1) Establerta per Decret de la Generalitat del 27 d'agost i 23 de desembre de 1936. De les nou que es delimitaren, la primera estava formada per les comarques del Baix Llobregat, el Barcelonès, el Maresme, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental. Restablerta l'organització comarcal, fou de nou confirmada per la Llei 7/87 sobre actuacions públiques especials en la comarcalització de Barcelona.

(2) Aquest creixement representa un 1,7%. El guany absolut en la dècada anterior va ser de 848.808 h. (16,6%) i entre 1960 i 1970 d'1.219.121 (30,1%).

Quadre I:
Creixement total, creixement vegetatiu i creixement migratori a Catalunya.

ANYS	C. TOTAL	C. VEGET.	C. MIGRAT.
De 1940 a 1945	182280	21406	160874
De 1946 a 1950	167059	71215	95844
De 1951 a 1955	293871	93994	199877
De 1956 a 1960	391595	151598	239997
De 1961 a 1965	567628	213466	354162
De 1966 a 1970	629160	262880	366280
De 1971 a 1975	640224	308393	231831
De 1976 a 1980	297851	256350	41501
De 1981 a 1986	22224	112702	-90478

Font: (PUJADAS, 1991)

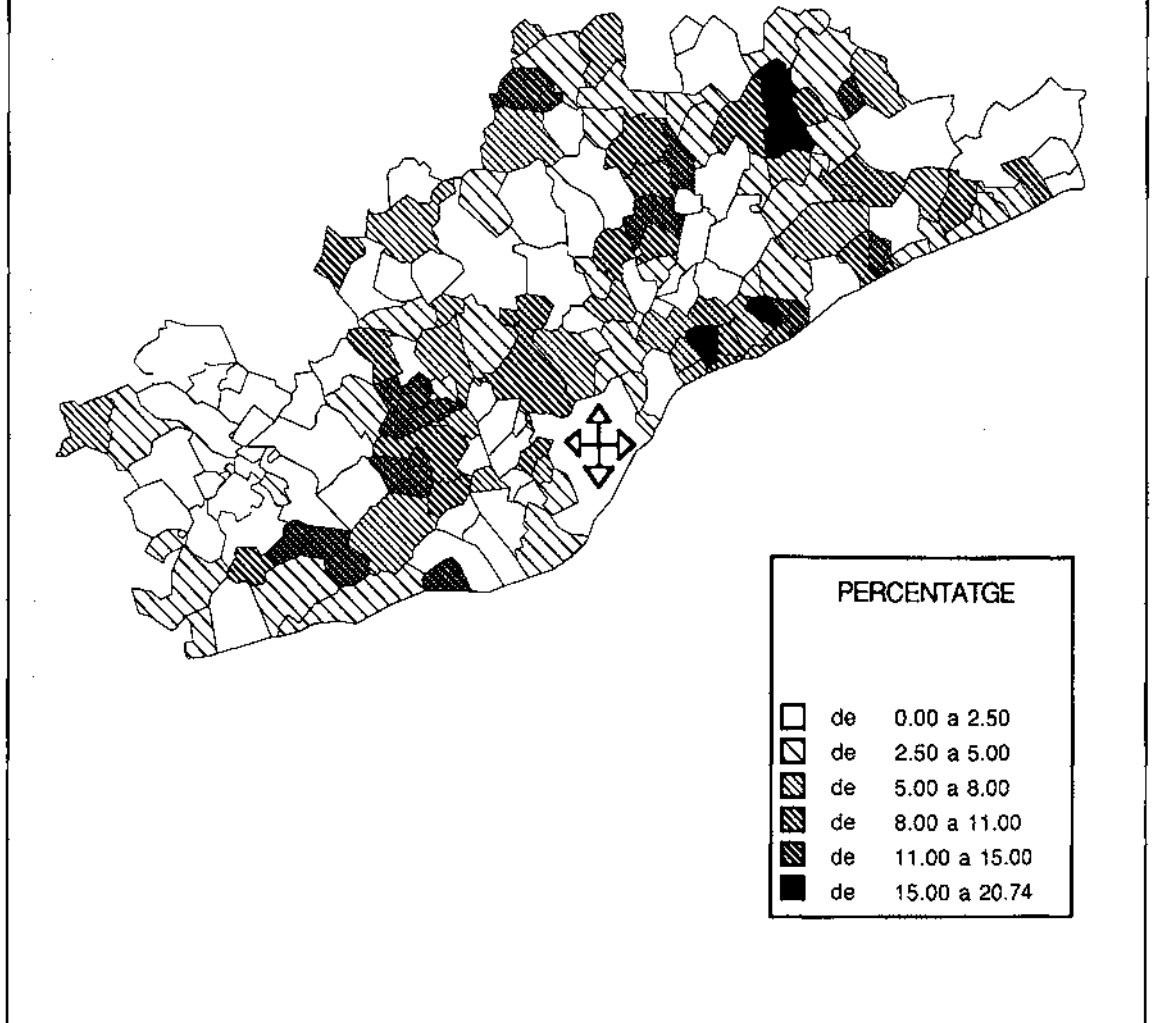
reduir a 4.758 h. quan la població havia augmentat en un 42% —, no contradiu, en absolut, l'afirmació anterior. El creixement al Vallès Oriental continua sent conseqüència d'un creixement migratori encara que els fluxos d'entrada i sortida, amb un balanç positiu, no tinguin res a veure amb els moviments tan característics dels anys seixanta (Vegeu **Quadre II**). Es tracta d'un nou tipus de poblament, típic d'un context metropolità en expansió. Dit d'una altra manera, qui ha propiciat aquest creixement no ha estat una immigració externa sinó la redistribució espacial d'una població assentada al si d'una mateixa àrea. L'existència d'un transvasament de les perifèries més altament densificades cap a les zones circumdants

Quadre II:
Migracions internes al Vallès Oriental, 1989
Distribució segons procedències i destinació

	PROCED.	%	DESTIN.	%	SALDO
Barcelonès, el	3377	53	536	20	2841
B. Llobregat, el	206	3	51	2	155
Maresme, el	186	3	151	6	35
V. Occidental, el	705	11	441	18	264
	4474	70	1179	45	3295
Reste Espanya	1487	23	905	34	582
Altres	462	7	544	21	-80
Total	6423		2628		3795

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (1991): Moviments migratoris
 Dades municipals, 1989, Vol. 1. Gen. de Catalunya

Mapa 1:
Regió Metropolitana de Barcelona. Relació d'immigrants procedents de Barcelona.
Sobre el total de població de cada municipi. 1981-86

amb una disposició d'assentament més assequible és, avui, la característica predominant. Això confirma el gran poder d'atracció que ha tingut aquesta comarca en els últims anys, dins un context de metropolinització galopant⁽³⁾. La singularitat d'aquest creixement, doncs, no és cap elucubració interessada ni una fútil exageració. Més arguments. Percentualment i en termes absoluts, el guany va ser d'un 16%, el més alt després del Baix Penedès (28,1%) —a Catalunya va ser d'un 1,7% i a la Regió primera d'un 0,3%— si bé recordem-ho, aquest fou un dels percentatges més baixos assolits en els últims anys: un 45% en la dècada dels setanta, un 72% en la dels seixanta i un 24% en la dels cinquanta. La segona meitat dels vuitanta va ser, però, la més dinàmica, amb un 9,1% enfront d'un 6,8% per als cinc primers anys. La participació d'aquest creixement respecte al global de les comarques més expansives va ser molt més alt, quan en altres èpoques, tot i ser important, la diferència era sensiblement superior. Pel que fa a les Taxes de Crei-

(3) D'acord amb Enric Mendizábal i Ribes, actualment conflueixen dos processos complementaris i concurrents alhora. El primer és "la suburbanització que fa que el creixement del nombre de població en una àrea —o regió— metropolitana es doni en les parts més exteriors, mentre que a la ciutat central la quantitat de població disminueix". En aquestes parts exteriors hi ha una transformació important, ja que els nuclis urbans existents es veuen envoltats per habitatges unifamiliars o per blocs de pisos de no gaire alçada". El segon, és "la desurbanització —disminució de la població en les àrees metropolitanes— relacionat amb un cert procés de descentralització industrial i comercial. Això revela les ciutats tradicionals mitjançant una emigració de la població de les àrees metropolitanes vers àrees o ciutats petites, així sí, ben comunicades amb la ciutat central". (MENDIZABAL, 1991)

Quadre III:

Creixement de la població de les comarques catalanes per períodes (nombre d'habitants)

COMARQUES	1901	1951	1961	1971	1976	1981	1986
	1950	1960	1970	1975	1981	1986	1991
Regió I	1082754	590823	975096	441172	209047	-14192	26938
Baix Llobregat, el	50434	58736	193587	115017	52395	9893	26838
Barcelonès, el	873759	393948	474978	145523	50973	-77891	-74463
Maresme, el	32429	21497	64184	41268	22415	15975	23601
V. Occidental, el	100840	100151	179542	101404	53159	22462	28913
V. Oriental, el	25229	16491	62805	37960	30105	15369	22049
Catalunya	1273931	685558	1181735	848808	103080	22224	80856

Taxes anuals acumulatives de creixement de la població de les comarques catalanes (en percentatge)

Regió I	1,7	2,8	3,4	2,4	1	-1	0,1
Baix Llobregat, el	1,5	4,8	8,5	5,9	2,1	0,3	0,9
Núm. ordre	3	1	1	1	4	17	10
Barcelonès, el	1,9	2,4	2,4	1,2	0,4	-0,6	-0,6
Núm. ordre	1	3	11	17	21	34	34
Maresme, el	0,8	1,9	4,3	4	1,8	1,3	1,6
Núm. ordre	8	7	5	6	6	4	3
V. Occidental, el	1,7	4,6	5,3	4,1	1,8	0,7	0,9
Núm. ordre	2	2	3	5	7	10	9
V. Oriental, el	0,9	2,2	5,8	4,7	2,9	1,4	1,7
Núm. ordre	6	6	2	3	1	3	2
Catalunya	1,01	1,9	2,7	2,1	1,01	0,07	0,2

xement Anual Acumulatives, la comarca ha ocupat, de 1960 ençà, un lloc de privilegi (**Vegeu quadre III**). En els últims cinc anys només fou superada pel Baix Penedès, amb un 2,7%. El creixement, com es veu, s'ha mantingut a un ritme estable i continuat malgrat la crisi i l'estagnació subsegüent, molt per sobre de la mitjana catalana com, també, de les comarques tradicionalment més expansives.

2.2. Els municipis

Malgrat la rellevància d'aquest creixement, aquest no s'ha donat mai d'una forma homogènia ni la intensitat ha estat la mateixa en tot el territori. Els municipis més poblats, localitzats el llarg dels principals eixos comunicacionals, des de sempre han estat objecte d'un progressiu assentament industrial i residencial intensiu. Tot al contrari, les poblacions més allunyades, no tan sols han presentat densitats molt més baixes sinó que, en alguns casos, la pèrdua d'efectius ha estat constant dins d'un procés continuat d'emigració i sense possibilitat de recuperació. Per tant, s'ha produït un procés de concentració de la població en un nombre molt reduït de municipis: un 42% del total no superen, avui, els 2.000 habitants —9 ni arriben als 500—; un 37% oscil·len entre els 2.000 i els 10.000 i només un 21% sobrepassen aquest llindar. Únicament, entre Granollers i Mollet del Vallès, és a dir, en un espai molt petit del territori comarcal, un 3% de la superfície total, s'hi aplega una tercera part de tota la població.

Granollers, doncs, continua sent i amb diferència, el municipi més poblat. Això fa que mantingui el seu lideratge no tan sols dins la comarca sinó també en un espai que la sobrepassa. Dels 945 municipis que té Catalunya, es trobava situat en el dissetè lloc i en el cinquantè d'Espanya, sense comptar les capitals provincials.⁽⁴⁾ També va ser el municipi que, en els últims deu anys, més va créixer (6.525 h.). Juntament amb Mollet del Vallès (5.397 h.), la segona ciutat en importància, es situaren entre les deu poblacions de Catalunya que assoliren un creixement absolut més alt.⁽⁵⁾

Dels 40 municipis restants —no s'hi compta Vilanova del Vallès, ja que l'any 1981 encara no havia adquirit la seva segregació— 34 van tenir un creixement positiu —11 superaven el miler d'habitants, 7 els cinc cents i 16 en prou feines hi arribaven— i 6, un creixement negatiu. Els més elevats van correspondre als municipis de Lliçà d'Amunt (2.762 h.), Parets del Vallès (2.215 h.), Sant Fost de Campsentelles (1.969 h.), Cardedeu (1.800 h.) i Lliçà de Vall (1.793 h.). La Llagosta, curiosament, experimentava un dels decreixements més abultats (-1.429 h.).

Percentualment, en canvi, ni Granollers (14,3%) ni Mollet del Vallès (15,2%) aconseguiren les cotes més altes, lleugerament per sota de la mitjana comarcal (16,6%). Per contra, municipis com els de Lliçà de Vall (105,2%⁹), Lliçà d'Amunt (104,0%) i Bigues i Riells (91,3%) doblaren la seva població inicial. Els dos primers, a nivell de tot Catalunya, només van ser superats, per cinc municipis i, en cap cas, de la seva importància.⁽⁶⁾ Dins l'àmbit espanyol, ocuparen, també, posicions molt avançades, entre el quinze i setze lloc respectivament.

Paral·lelament, però, al creixement observat també hi hagueren municipis amb un comportament estacionari —sense superar el 10% de creixement— i, fins i tot, en algun cas totalment regressiu. El primer grup, format per 8 municipis, malgrat el que es podria pensar, és força heterogeni. Hi són presents municipis amb una població superior als cinc mil habitants i, per tant, amb una certa tradició industrial però també de molt petits amb evolucions històricament endèmiques. Dels més grans, Sant Celoni, amb un guany d'11 habitants, és el més sorprenent mentre que dels més petits, Granera, amb 4, entra dins el que es podria esperar. Amb poca diferència, ja que alguns dels anteriors molt bé podrien haver estat en aquest grup, o a la inversa, foren els que tingueren un creixement negatiu, amb oscil·lacions entre els 2 i els 154 habitants. Paradoxalment, com ja s'ha dit, s'inclou també, la Llagosta i no pas amb un pèrdua insignificant. Sent un dels municipis amb un major creixement en la dècada dels seixanta i setanta, ha esdevingut el més decreixent.

2.3. Primeres conclusions

Les conclusions, per tant, semblen clares. En primer lloc, han continuat sent les grans ciutats, amb un potencial demogràfic molt més gran, les que han absorbit bona part del creixement total absolut a uns nivells excepcionals d'acord amb la dinàmica general observada arreu. Granollers i la seva àrea d'influència ha esdevingut un dels pols d'atracció amb més força i amb una projecció més gran i el mateix es podria dir de Mollet del Vallès.

(4) La comparació està feta sobre els 8.045 municipis existents —en total n'hi han 8.097. També supera alguna de les capitals provincials, com Àvila (45.977 hab.), Toledo (45.377 hab.), Huesca (44.091 hab.), Cuenca (42.615 hab.) i Soria (32.175 hab.).

(5) Els altres municipis amb un creixement més alt foren: Reus (8.425 hab.); Castelldefels (8.320 hab.); Sant Cugat del Vallès (8.304 hab.); Rubí (6.566 hab.); Cerdanyola del Vallès (5.727 hab.); Blanes (5.310 hab.); Viladecans (4.396 hab.) i Pineda de Mar (4.570 hab.).

(6) Aquests municipis van ser: Olivella (261,2%; d'111 a 401 hab.); Cunit (170,3%; de 897 a 2.425 hab.); Renou (133,3%; de 27 a 63 hab.); Mont Roí (127,7%; de 51 a 116 hab.) i Castellnou de Bages (122,7%; de 88 a 196 hab.).

En segon lloc, els percentatges de creixement i les taxes més altes no s'han donat en aquest grup de ciutats sinó als municipis que els són més propers, amb dimensions que oscil·len entre els 3.000 i els 9.000 habitants. Coincideixen, majoritàriament, amb zones d'una clara funcionalitat residencial que han anat transformant l'ocupació estacional i de cap de setmana en permanent i habitual. S'han convertit en les principals àrees receptores dels fluxos migratoris interns, procedents de les poblacions més denses de la primera corona metropolitana.

En tercer lloc, municipis que durant la dècada dels seixanta havien tingut uns creixements espectaculars, avui es troben en una situació estacionària i, en algun cas fins i tot, amb una pèrdua de població important. Són municipis amb una alta densificació, amb poques disponibilitats de sòl residencial i amb un païsatge, encara que no sempre, força degradat i de poca qualitat mediambiental.

I, en quart lloc, els municipis menys poblats que tradicionalment han anat perdent població, continuen en la mateixa situació. D'hàbitat majorment rural, són els més allunyats del centre i sense una infraestructura bàsica adient.

3. ETAPES D'UN PROCÉS DE METROPOLINITZACIÓ COMARCAL. UNA ANÀLISI QUALITATIVA

Per entendre el que està passant en el camp de la demografia, l'urbanisme o l'economia hom no pot cenyir-se en el marc estrictament municipal. Si bé totes les conclusions anteriors es poden considerar correctes, no ho serien si deixéssim de banda un fet cabdal en qualsevol anàlisi d'aquest tipus. Ciutat i municipi ja no són dues entitats semànticament i funcionalment coincidents (HOMS, 1991b). Avui tot és ciutat, tot gira a l'entorn d'aquest entramat tan complex i tan difícil de definir. La seva força, expansiva per definició, ha relegat els límits jurisdiccionals propis a la simple competència administrativa, malgrat alguns intents, molt destacables, de singularització política i potenciació de les capacitats locals. Granollers i, gran part de les poblacions del seu entorn, són el què són, gràcies al lloc que espacialment ocupen dins d'un territori enormement tèsat. Malgrat els esforços particularistes de bon govern i justa planificació, la realitat acaba depassant la voluntat estrictament municipal. La força centrífuga té el seu origen en la gran macrocefàlia barcelonina, capaç de dissenyar un territori complementari molt més extens que sobrepassa el seu propi epicentre, la Regió Metropolitana de Barcelona, la ciutat per excel·lència. És un fet generalitzat l'acceptació que s'ha fet del seu àmbit, delimitat pel conjunt de comarques de la Regió primera més les del Garraf i l'Alt Penedès.⁽⁷⁾ És en aquest context que s'ha d'entendre la dinàmica poblacional que ha donat lloc a la situació actual.

3.1. La formació de les principals àrees urbanes

En els últims 20 anys, la pressió que reberen algunes de les àrees de la comarca, sobretot les més properes al gran centre dinamitzador de Barcelona, ha estat molt forta. Foren uns anys caracteritzats per un accelerat procés d'industrialització, creixement de la població i increment considerable del parc residencial. Prèviament, entre 1950 i 1970, la població ja s'havia multiplicat per dos, si bé el 68% del guany absolut, uns 82.788 habitants, fou per raó, tan sols, de 7 municipis. En aquests moments tenia lloc la formació i la consolidació de la realitat metropolitana amb un doble procés de concentració i descentralització de la població i la indústria respectivament. La vall del Congost-Besòs, una dels eixos més expansius, fou el camí natural de la recol·locació de moltes empreses que deixaren la ciutat de Barcelona per instal·lar-se en llocs més accessibles. L'obertura de l'A-7 confirmà aquesta tendència i, com abans amb el ferrocarril, generà importants economies d'escala als punts de connexió i abocà al declivi les zones menys ben situades.⁽⁸⁾

A partir de la crisi iniciada l'any 1975 s'entrà, però, en una etapa d'estancament generalitzat. Malgrat tot, el Vallès Oriental resistí amb força i superà els moments més difícils de la davallada. Tot i l'aturada general, el creixement es mantingué constant i molt per sobre d'altres comarques demogràficament més potents. Aquesta situació fou propiciada per l'existència d'una indústria diversificada, una espessa xarxa de petites i mitjanes empreses, unes bones comunicacions i la disponibilitat de grans superfícies de terreny que reduïen al màxim els costos de nova instal·lació. Els trasllats, en aquests anys, foren massius.

En la dècada següent, del 1970 al 1981, el guany fou de 69.632 habitants. En plena crisi econòmica, del 1975 al 1986, el Vallès Oriental assolí la Taxa de Creixement Anual més alta de Catalunya, de tal manera que Granollers i Mollet del Vallès consolidaven el seu gran potencial amb un creixement absolut de

(7) Dins el seu interior s'han definit diferents àmbits: Àrea Metropolitana o Continu Urbà, amb els límits de Cornellà, el Prat, Sant Feliu, Maniçgal i Santa Coloma de Gramenet; Primera Corona Metropolitana, amb els centres i entorns de Sant Boi-Castelldefels, Molins de Rei, Sant Cugat-Montcada, Malís i Premià-Vilassar; Segona Corona, pels de Mataró, Granollers-Sant Celoni, Sabadell, Terrassa, Martorell, Vilanova del Penedès i Vilanova i la Geltrú. A l'ajuntat tot, es tracta d'una proposta. (ESTEBAN, 1991)

(8) Els percentatges de creixement per aquest conjunt de municipis fou molt alt: Canovelles (1.183% i un guany absolut de 7.469 hab.), la Llagosta (979% i 6.668 hab.), Montornès del Vallès (531% i 6.198 hab.), Manlleu (330% i 3.364 hab.), Mollet del Vallès (206% i 3.598 hab.), Granollers (94% i 14.586 hab.) i Sant Celoni (89% i 4.374 hab.).

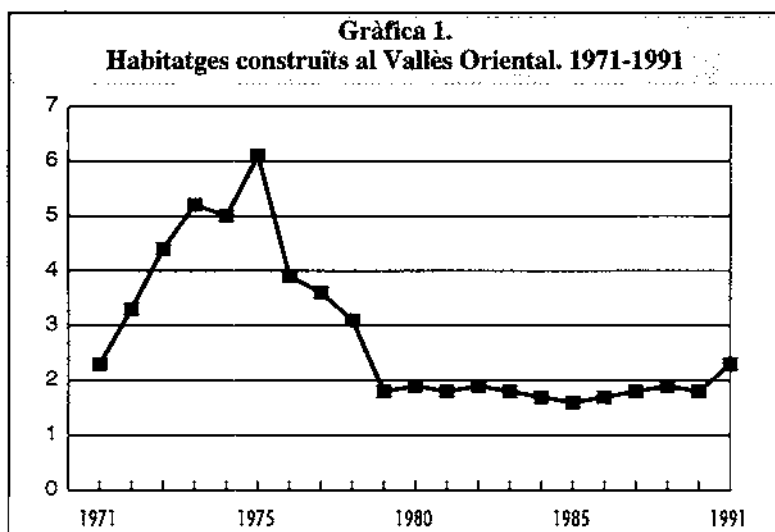
15.282 i 15.268 habitants, equivalent a un 51 i un 75% respectivament, moment que coincideix amb la conformació de les aglomeracions urbanes actuals, un conjunt de municipis amb contigüitat física i amb un comportament morfològic i funcional homogeni. Ciutats, en definitiva, més enllà dels límits municipals establerts, un conglomerat interactiu on la mobilitat —obligada i no obligada— determina els diferents graus de relació i cohesió de les noves àrees creades. Cada cop, la influència de Barcelona respecte a les zones més properes esdevé més forta.

Conseqüentment, la construcció d'habitatges augmentà en relació directa al creixement general. Entre 1970 i 1981, el parc residencial s'incrementà en un 75,5% (Vegeu quadre B, de l'annex). Els efectes de la crisi, però, es palesaren ben aviat, en un dels sectors més sensibles a les conjuntures depressives. Tot i amb això, l'augment global fou generalitzat, si bé amb casuístiques ben diferents. Per un costat, els municipis més ben situats, com és lògic, assoliren les màximes cotes — Granollers i Mollet del Vallès, conjuntament, absorbiren el 40% de tots els habitatges construïts i doblaren el seu parc respectivament. Per l'altre costat, municipis més petits, amb creixements poblacionals insignificants o no tant importants, també registraren increments, alguns realment espectaculars.⁽⁹⁾ Mentre que en el primer cas es tractava d'una oferta per satisfer la gran demanda provocada per l'allau immigratori, en el segon, la construcció massiva d'urbanitzacions de segona residència en va ser la causa fonamental (HOMS, 1990c). La seva repercussió en el còmput general del mercat de l'habitatge fou determinant. No tan sols pel que representà des d'un punt de vista territorial —malversació de la qualitat paisatgística, especulació, transformacions irreversibles en l'ús del sòl, urbanització descontrolada, etc.—, sinó també pel volum generat en la mobilitat i la necessitat d'adequar les infraestructures mínimes indispensables per donar acollida a una població flotant, en cap cas residencial al municipi de destinació.

Els últims deu anys han estat marcats per la recessió. El mercat de l'habitatge s'ha mantingut a uns nivells molt baixos, amb un creixement d'uns 18.622, menys de la meitat dels que es construïren en el període anterior. Si donem per vàlides les xifres provisionals del Cens de 1991, l'augment del parc se situaria en un 22,2%. Tanmateix, l'Índex de Construcció —relació percentual entre el nombre de nous habitatges i el parc existent l'any 1981— fou del 17,8%, el segon més alt de tota la Regió primera, després del Maresme. Des d'un punt de vista municipal destaquen els índexs, altra volta, de Lliçà de Vall, Lliçà d'Amunt, Sant Fost de Campsentelles, l'Armetlla del Vallès i Bígues i Riells superiors al 36%. Dit d'una altra manera, una quarta part de tots els habitatges construïts a la comarca es localitzaren en aquesta zona. La davallada, en els municipis més poblats ha estat, però, sensible.

A partir de 1984 s'observà una certa reacció, un cop superades les incerteses anteriors. Després de la represa i quan tot just s'apuntaven els primers

indicis d'una nova sotragada, saturat el mercat de renda lliure i amb fortes restriccions al crèdit hipotecari, s'albirà una nova etapa caracteritzada per una promoció massiva d'habitatge públic.⁽¹⁰⁾ Quant a la promoció privada, encara que un xic debilitada, els projectes presentats també són importants. Això si es porten a terme les promocions plantejades a Mollet del Vallès, uns set-cents habitatges, o la del Pla del Temple, entre els municipis de Sant Celoni i Santa Maria de Palautordera amb uns quatre-cents. Si, a més, es té en compte el resultat d'una enquesta realitzada per l'"Àrea d'Economia i Empreses" de l'Ajuntament de Barcelona la qual assenyalava que l'oferta existent no s'adequa a les necessitats i desitjos de les famílies i que el Vallès és una de les comarques que té preferència entre la gent de més edat i entre les persones de més poder adquisitiu, aquest pot esdevenir un mercat, amb fortes dosis de creixement immediat. Tot això confirma el que s'ha dit anteriorment i reafirma el paper de la comarca, sobretot de les àrees més properes a Barcelona, com un dels llocs amb una tendència progressiva al creixement. La disponibilitat de sòl així ho indica (Vegeu quadre C, de l'annex)

(9) Lliçà d'Amunt multiplicà per 6 el seu estat inicial, per 5 ho va fer Vullgouguina; per 3 Sant Pere de Vilatorrada, Bígues i Riells i Canoves i Samalús i, per 2, l'Armetlla del Vallès, Castellcir, Lliçà de Vall, Santa Eulàlia de Ronçana i Santa Maria de Palautordera.

(10) Del conjunt de 27 actuacions de FICS desenvolupades entre 1982 i 1988 a l'àmbit de la Regió Metropolitana aporten sòl per a uns 13.000 habitatges, dels quals 3.500 corresponen a l'actuació de Mollet. Cal afegir, a més, les promocions de la Diputació i les empreses "Habitat i Entorn" de C.C.O.O i "Promoció Social d'Habitatges" d'UGT. La xifra global supera els cinc mil habitatges concentrats al triangle format entre Sant Celoni, Granollers i Mollet del Vallès.

Quadre IV:
Distribució de sòl a la Regió primera

	Superf. Km2 A	Sòl Urbà Km2 B	Sòl urba- nitzable Km2 C	Suo.urban Km2 B + C	Índex Satur. 1 % B+C/A	Índex Satur. 2 % B/C+B
Baix Llobregat, el	474,05	80,1877	38,9186	119,1063	25,12	67,32
Barcelonès, el	155,52	106,985	6,145	113,13	72,74	94,56
Maresme, el	396,9	42,4907	31,0752	73,5659	18,53	57,75
V. Occidental, el	618,59	106,9075	80,8151	187,7226	30,34	56,94
V. Occidental, el	851,9	86,1388	49,2636	135,4024	15,89	63,59

Font: (GARCIA & IBARGUREN, 1992)

33

3.2. Una urbanització residencial selectiva

Anteriorment es ressaltava la importància que havia tingut l'habitatge secundari en relació al conjunt d'habitatges construïts a la dècada dels setanta i vuitanta. Aquesta ha estat una de les operacions urbanístiques de major transcendència que han tingut lloc, en els últims anys, en tot l'entorn barceloní. Les urbanitzacions residencials —és a dir, el conjunt d'habitatges secundaris no inclosos en sòl urbà— ompliren el paisatge amb una tipologia pròpia i esdevingueren un dels factors dinamitzadors més considerables del territori. La localització d'aquest nou poblament es concentrà, sobretot, a la part més occidental, en l'eix format pel riu Tenes i la riera de Caldes, i a les zones més properes al massís del Montseny. L'àmplia disponibilitat de sòl, en molts casos requalificats amb aquesta finalitat, a més de la proximitat a les grans aglomeracions urbanes foren les causes més immediates de la seva ràpida proliferació.

Històricament, només als balnearis de Caldes de Montbui i la Garriga existia una certa vida social pel que fa a la residència estiuenca al principi de segle. A Cardedeu, la primera torre es construí l'any 1883 i, al final del dinou, ja n'hi havien deu més. Més tard s'ocupà bona part de les serralades Litoral i Prelitoral en municipis d'una certa tradició en aquest sentit.⁽¹¹⁾ S'incorporaren noves àrees amb una nova concepció del fenomen —la popularització de la segona residència ja no fou privativa d'uns quants amb un poder adquisitiu molt alt—, i es multiplicaren arreu el nombre de promocions sense cap ordre ni control.

L'any 1970 només 9 municipis tenien un percentatge superior de residències secundàries respecte al nombre de residències principals. Deu anys després ja n'eren 21, si fa o no fa igual, uns dinou, que en el recompte provisional de l'últim cens. L'increment en vint anys, fou d'uns 11.821 habitatges, dues terceres parts dels quals es construïren en els primers deu anys. D'acord amb el cens de 1981, n'hi havia a la comarca 16.729, 8.943 més dels censats l'any 1970. En deu anys el parc havia augmentat en un 114,8%, una mica menys que al Maresme (125,5%), bastant similar al del Barcelonès (104,5%) i molt per sobre del Baix Llobregat (80,20%) i el Vallès Occidental (28,02%). La Taxa de Tinença —nombre de segones residències per cent habitatges principals—, indicador que serveix per comparar i determinar el grau de concentració espacial, era força alt: per cada 100 habitatges principals 27 eren secundaris. Ara, de cada 100, n'hi ha 25. Això voldria dir que molts dels habitatges inicialment considerats com a secundaris s'han transformat en principals. (Vegeu quadre D, de l'annex).

A la Regió Metropolitana, exceptuant la comarca del Barcelonès, es comptabilitzà, l'any 1989, un total de 755 urbanitzacions, de les quals 209 estaven situades al Vallès Oriental, amb una superfície ocupada de 4.756,1 ha, és a dir, un 5,7% del total comarcal.⁽¹²⁾ El municipi amb més urbanitzacions era Santa Eulàlia

(11) Els municipis que destaquen amb habitatges de temporada o mitjan anys seixanta són: l'Ametlla del Vallès (125); Aiguafreda (186); Castellterçol (242); la Garriga (322); Altamés del Vallès (212); Sant Feliu de Codornis (488); Sant Fost de Campsentelles (306); Santa Maria de Martorelles (86); Vallgorguina (21) i Vil·loronans (112). (CONSEJO ECONÓMICO SINDICAL PROVINCIAL DE BARCELONA, 1970).

(12) El nombre d'urbanitzacions i la superfície ocupada en la resta de comarques fou: el Maresme (213 urb. i 3.071 ha: 7,1%); el Baix Llobregat (138 urb. i 4.866 ha: 10,3%); el Vallès Occidental (109 urb. i 3.954,4 ha: 6,4%); el Garraf (61 urb. i 2.701,0 ha: 10,3%) i l'Alt Penedès (25 urb. i 911,3 ha: 1,8%). (DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 1992)

de Ronçana, amb 28, seguit de Cabrils i Corbera de Llobregat amb 27 i 23 respectivament. Lliçà d'Amunt era el que tenia, a la comarca, un percentatge més alt de la seva superfície ocupada (27%), seguit de l'Ametlla del Vallès (22,95%), Sant Fost de Campsentelles (22,9%), Lliçà de Vall (21,4%), Bigues i Riells (16,7%), Santa Eulàlia de Ronçana (15,9%), Sant Pere de Vilamajor (11,96%), Vallromanes (11,1%), Vallgorguina (10,73%) i Sant Antoni de Vilamajor (10,4%).

Actualment, moltes de les segones residències d'abans s'han convertit en residències principals. Massa sovint quan es parla de població no es té en compte aquesta variable, la sobrecàrrega que representa per a molts municipis petits doblar o triplicar els seus efectius en intervals de temps relativament curts. La mobilitat generada acaba per determinar canvis importants en el territori, del tot evidents en cadascun dels municipis considerats. S'ha calculat que la Població Estacional Màxima a la comarca, l'any 1986, era de 312.023 habitants amb una Població Flotant de 82.485.⁽¹³⁾ No és gens estrany, doncs, que si existeix un moviment de redistribució de la població, des del centre a la perifèria —no pas en sentit pejoratiu, sinònim de marginalitat—, les urbanitzacions ja creades n'esdevinguin les primeres zones receptores. En primer lloc perquè ja existeixen i, en segon lloc, perquè els avantatges són molt més grans que no pas els inconvenients i sempre és millor romandre a la ciutat encara que no sempre la qualitat sigui la més desitjable. Tot això, malgrat la problemàtica que comporta —alguns dia s'hauria d'estudiar— d'arrelament i identificació amb les comunitats històricament assentades.

3.3. La consolidació d'un nou model territorial

Al final dels vuitanta i principi dels noranta s'entrà en una nova etapa tot coincidint amb el canvi de conjuntura iniciat entre els anys 1985 i 1986. Aquest relançament no tan sols fou el fruit d'una nova empenta en l'economia catalana sinó també de les pròpies característiques locals. S'inicià, doncs, una etapa caracteritzada per la instal·lació de noves activitats, sobretot serveis i grans complexos lúdico-esportius. També es reprengué la construcció massiva d'habitatges, de promoció pública més que no privada, es revisaren bastants plans generals d'ordenació adaptats a les noves circumstàncies i s'adequà la xarxa viària existent. La seva integració feiaent a la influència metropolitana, va fer del Vallès Oriental, de nou, un espai altament cobejat tant per la inversió pública com privada. La bona xarxa de comunicacions de què disposa juntament amb un paisatge no del tot degradat n'han estat les causes més directes.

Dins d'aquest nou procés expansiu cal destacar una sèrie d'actuacions paradigmàtiques. La construcció (1989) del Centre Penitenciari de Preventius de Quatre Camins, a la Roca del Vallès, n'és una —el mateix que es va fer a Sant Esteve de Sesrovires (juny, 1991) amb el segon mòdul previst a Catalunya. Per altra banda, a la Llagosta, es començaren (1988) les obres de construcció de la Terminal TIR i TIF, promogudes pel MOPU, amb l'objectiu d'acollir la infraestructura de l'antic complex ferroviari del Poble Nou de Barcelona. Paral·lelament, la previsió de l'arribada del Tren d'Alta Velocitat creava la necessitat d'aixecar una nova estació, també de mercaderies, promoguda ara per la Conselleria d'Obres Públiques. D'aquesta forma, la Llagosta disposarà ben aviat de dues estacions —si la retallada dels pressupostos generals ho permeten—, arribarà a tenir 46 vies de tren dedicades a aquest tipus d'operacions que, en conjunt, ocuparan unes 56 ha, un 18% del total del seu terme municipal. En ambdós casos es tracta de serveis que la ciutat central ja no pot acollir i els trasllada a l'exterior. Aquest podria ser, molt bé, un model a seguir.

En un altre ordre de coses, la construcció (setembre, 1991) del Circuit de Velocitat —en uns terrenys propietat del Consorci de la Zona Franca entre els termes municipals de Montmeló, Granollers i Parets del Vallès— ha esdevingut l'obra més ambiciosa. En aquest cas les possibilitats són enormes, no endebades tots els ajuntaments hi estan interessats. La creació d'un gran Parc Empresarial a la zona és una idea ja força avançada. De les 74 ha. que tindrà, el 75% són de propietat del Consorci i, la resta, de Montmeló i Granollers. Aquesta institució hi té previst invertir—hi un total de 1.800 milions en els tres propers anys.

La successiva presentació de diversos projectes relacionats amb la pràctica del golf, si bé en la majoria es tracta d'importantes operacions immobiliàries encobertes, corrobora la importància que es dona al paisatge com un dels valors afegits més apreciats en aquest tipus d'operacions. Aquest esport i, tot el que es genera al seu entorn, està pensat per a una demanda d'élite. Són el de Sant Feliu de Codines, presentat l'any 1981 i aturat durant molt de temps, acompanyat de la construcció d'uns 58 habitatges de gran qualitat; el de Caldes de Montbui, del 1989, considerat el més gran d'Europa i promogut per l'empresa japonesa Koki Osoya i els dos de la Roca del Vallès, un a la finca de Villalba i, l'altre, a la de can Prat —on s'havia de construir en un primer moment la presó—, amb una previsió per a la construcció de 200 i 123 habitatges unifamiliars respectivament, si bé el primer té més possibilitats de tirar-se endavant que no pas el segon. A més, està clar, del de Vallromanes, el més antic, que funciona d'ençà l'any 1969. Tot això sense oblidar altres projectes, potser no tan espectaculars, diverses propostes d'interès turístic i grans zones de lleure

(13) P.E.M.: Xifra estimada ponderadament a partir de les evolutions demogràfiques, estius i caps de setmana, observades en els últims anys tenint en compte la capacitat d'habitatges i allotjament que hi ha.
P.F.: Diferència entre la P.E.M. i la població de fet.
(DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 1992)

El Togonament, els cingles del Berri i Collrfo, sant Llorenç del Munt i Montserrat, des de la Colma. (Foto Arizobalaga/Montegud)

—el Parc del Montseny, el Parc del Corredor-Montnegre, la Serra de Marina, la rehabilitació de l'espai natural de Sant Miquel del Fai, etc...— i una nova embranzida en la construcció de places hoteleres. Amb la construcció d'un hotel a Mollet del Vallès —Hotel Climat, inaugurat el mes d'abril de 1991—, un a Vilanova de la Roca —Alfa Vallès, inaugurat el 1992—, un altre a la Torreta, entre Granollers i la Roca del vallès —l'hotel Ciutat de Granollers— i un altre a Granollers, a la carretera del Masnou, aquest darrer en construcció, l'oferta s'ampliarà enormement. D'unes 1.574 places hoteleres l'any 1991, es passarà a finals de 1992, a un total de 2.200 entre hotels, balnearis i hostals. No hi ha cap dubte que tant la industrialització pròpia de la zona com el rendiment que es preveu que pugui tenir tot aquest conjunt d'actuacions comportarà un augment considerable, més encara, de la població flotant.

4. Consideracions finals per a la reflexió

Sempre és bo acabar amb una síntesi resolutorià del tema que es presenta. De tot el què s'ha dit no pas tot és mereixedor d'una atenció més particular. Cal destacar, només, els trets més característics de la situació demogràfica al Vallès Oriental, entenent-la com una variable dependent de l'evolució econòmica i urbanística.

El creixement observat a la comarca continua tenint un component clarament migratori al seu favor com a conseqüència del gran poder d'atracció que ha tingut i continua tenint. Però també té molt a veure amb els processos de suburbanització i desurbanització que s'estan donant, cada cop d'una forma més evident al si del continu edificat de la ciutat metropolitana. En un moment d'estabilitat poblacional com el que hi ha a Catalunya, el fet que explica el creixement de població de molts municipis de la Regió Metropolitana de Barcelona, i possiblement de la resta del Principat, és l'arribada de barcelonins (MENDIZABAL: 1991). En el nostre cas tot plegat s'ha traduït, en un nivell d'inversió —de noves indústries i ampliacions— força alt⁽¹⁴⁾; en un increment del parc residencial superior al de moltes comarques barcelonines —sobretot,

(14) Entre 1979 i 1984, el Vallès Oriental ocupà el 5è lloc quant al percentatge d'inversió amb un 4,6% respecte al total català. Entre 1985 i 1990, va ser d'en 6,9%. Ocupa ara la quarta plaça.

d'habitatge social, però també, de renda lliure entre les quals cal destacar les urbanitzacions de primera i segona residència i, també, de mixtes— i en un desplaçament d'activitats, serveis i complexos lúdico-esportius, amb una clara vocació supracomarcal, generadores d'economies d'escala de primer ordre i conformadores d'un espai social prestigiat.

Sempre, tenint en compte el paper de Granollers com un dels principals subcentres metropolitans (HOMS, 1991d), si bé Mollet del Vallès —és molt possible que en els propers anys superi en nombre d'habitants la mateixa capital— està adquirint un protagonisme i un dinamisme sense precedents amb el perill d'un cert declivi del primer per la inestabilitat política generadora de tensions i alentiment, aturada i revisió dels projectes estratègics que la seva posició reclama. Per tant, el Vallès Oriental i bona part dels seus municipis no tan sols hauran tingut un creixement demogràfic excepcional en relació al conjunt català sinó que mantindran aquesta tendència. No es pot, però, ser optimista. Optar per un creixement desmesurat, però sense tenir en compte el confort i la qualitat de vida dels seus ciutadans no és desitjable a cap preu. Cal un planejament global vertebrador i harmònic.

36

BIBLIOGRAFIA

- ANNA CABRÉ (1991): "Algunes reflexions sobre el futur de la població de Barcelona", a PAPERS. Barcelona: la ciutat central, Ed. Institut d'Estudis Metropolitans, Barcelona, núm. 5 (pàg. 9-21)
- ISABEL PUJADAS (1991): "Població i demografia a Catalunya", a Primer Congrés Català de Geografia, II Ponències, Ed. Societat Catalana de Geografia, Barcelona (pàg. 143-157)
- JULI ESTEBAN (1991): "El fet metropolità", a PAPERS. Regió Metropolitana de Barcelona, Ed. Institut d'Estudis Metropolitans, Barcelona, núm. 6 (pàg. 15-30)
- ENRIC MENDIZABAL I RIERA (1991): "Les noves tendències del poblament", a Primer Congrés Català de Geografia, II Ponències, ed. Societat Catalana de Geografia, Barcelona (pàg. 159-171)
- ROSA L. GARCIA I HERNANDEZ & BATIS IBARGUREN I AIZPURUA (1992): "Ocupació del sòl i medi natural a la Regió Metropolitana de Barcelona", a PAPERS. Els espais no urbanitzats: medi natural, paisatge i lleure, Ed. Institut d'Estudis Metropolitans, Barcelona, núm. 11 (pàg. 67-88)
- CONSEJO ECONOMICO SINDICAL PROVINCIAL DE BARCELONA (1979): "Urbanismo, vivienda y asuntos locales", a I Consejo Económico Sindical del V. O. Estructura económica y posibilidades de desarrollo de la comarca, Barcelona.
- DIPUTACIO DE BARCELONA (1992): Infraestructures dels serveis municipals a la província de Barcelona, Barcelona.
- ALBERT CAMPS I JOSEP HOMS (1989): La població de Granollers. Estudi a partir de l'actualització del Padró Municipal d'Habitants realitzada l'any 1988, (inèdit, fotocopiats).Granollers
- JOSEP HOMS (1988a): "Apunts sobre la immigració a Granollers abans de la Guerra civil", a XXXIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, Granollers 17-18 d'octubre de 1987, Ed. Museu de Granollers i Centre d'Estudis de l'Associació Cultural, Granollers.
- JOSEP HOMS (1991b): "Granollers, una vila que s'ha fet ciutat. Entre la tradició i la modernitat", a L'Abella d'Or. Granollers 1991, Ed. Abella d'Or S.L., Barcelona, (pàg. 6-19)
- JOSEP HOMS (1990c): "L'habitatge al Vallès Oriental", a HACS. Revista de Contrapunt, Ed. CONTRAPUNT (Centre d'Estudis i Debats), la Garriga, num. 5 (pàg. 54-63)
- JOSEP HOMS (1991d): "Granollers, un subcentre metropolità", a Treballs de la Societat Catalana de Geografia, Ed. Societat Catalana de Geografia-Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, núm. 31 (pàg.177-180)

Quadre A:
"Evolució de la població. Vallès Oriental"

MUNICIPI	1857	1877	1887	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1981	1991
Aiguafreda	638	574	574	450	472	480	689	743	882	1223	1813	2034	2063
Ametlla del Vallès, l'	882	837	761	716	772	851	1030	1026	997	1143	1214	1889	3362
Bigues i Riells	1069	946	924	908	913	884	913	978	1042	1004	1432	1467	2807
Caldes de Montbui	3895	3693	3733	3474	3627	4308	4777	4388	4729	5986	8161	10153	11293
Campins	362	351	343	293	300	298	262	279	252	196	174	158	190
Canovelles	301	305	334	335	330	337	505	665	631	3061	8100	12138	13326
Cànoves i Samalús	940	814	779	697	747	735	669	723	720	618	564	576	1033
Cardedeu	1693	1489	1494	1533	1671	1843	2477	2596	2819	3156	5017	7240	9040
Castellcir	415	415	228	257	257	341	310	325	280	268	219	221	247
Castellterçol	2084	2084	1367	1384	1384	1461	1633	1889	1616	1688	1903	2057	1903
Fogars de Montclús	1020	791	801	811	801	762	751	912	664	586	360	278	245
Franqueses del Vallès, les	1924	1858	1961	1888	2132	2266	2118	2261	2247	2600	5539	8710	10294
Garriga, la	1518	1586	1732	1767	2162	2427	3115	3380	3517	4121	6558	8178	9447
Granera	446	446	314	296	296	237	181	146	141	126	92	54	58
Granollers	5260	6369	6888	7419	8048	9153	12699	13960	15480	20194	30066	45348	51873
Gualba	632	620	610	622	702	758	687	729	724	767	759	631	629
Llagosta, la	0	0	0	0	0	0	0	0	681	1368	7349	12705	11276
Lliçà d'Amunt	915	1011	968	966	988	1045	1126	1232	1212	1151	1577	2655	5417
Lliçà de Vall	404	314	416	375	500	513	639	689	681	675	1222	1703	3496
Llinars del Vallès	1143	1228	1282	1274	1462	1373	1790	1735	1853	2230	3528	4693	5586
Martorelles	677	741	816	830	913	1087	1089	1158	1162	1625	3188	4336	4888
Mollet del Vallès	1376	1706	2012	2130	2695	3752	5527	6132	6614	8303	20212	35480	40877
Montmany-Figaró	676	563	379	402	410	417	463	519	541	579	732	634	631
Montmeló	545	520	522	537	576	642	880	977	1020	1366	4384	6871	7454
Montornès del Vallès	1180	1149	1016	1044	1112	1169	1264	1011	1166	1402	7364	10187	10844
Montseny	506	389	443	424	441	424	384	535	409	397	307	269	286
Parets del Vallès	900	1094	1285	1245	1503	1583	1957	2177	2325	2950	5626	8745	10960
Roca del Vallès, la	1775	1808	1731	1769	1960	1936	2147	2238	2392	2527	4356	5545	5791
Sant Antoni de Vilamajor	1066	1053	981	843	913	1025	1134	1269	1212	1211	1402	1654	2216
Sant Celoni	3171	3202	3202	3301	3787	3948	4192	4749	4923	6764	9297	11946	11957
Sant Esteve de Palautordera	765	680	677	667	708	764	789	831	807	782	888	968	1179
Sant Feliu de Codines	2906	2838	2361	2450	2755	2459	2445	2347	2357	2731	2998	3150	3698
Sant Fost de Campsentelles	350	445	469	591	676	788	1305	1520	897	1524	2093	2969	4938
Sant Pere de Vilamajor	1040	886	804	728	777	712	731	807	699	580	574	702	1141
Sant Quirze Safaja	516	516	299	291	291	273	277	345	281	274	280	321	249
Santa Eulàlia de Ronçana	895	852	816	810	858	979	998	1108	1124	1191	1743	2346	3029
Santa Maria de Martorelles	0	0	0	0	0	0	342	381	299	383	410	398	483
Santa Maria de Palautordera	1223	1369	1224	1114	1278	1347	1580	1580	1708	2055	2593	4159	4979
Tagamanent	518	350	297	279	282	303	237	214	253	219	182	132	151
Vallgorguina	787	823	790	708	715	653	609	581	603	535	429	635	755
Vallromanes	0	0	0	0	0	0	0	402	379	341	414	383	657
Vilaíba Sasserra	216	172	173	178	204	179	166	171	171	158	179	212	297
Vilanova del Vallès	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1468
	46629	46887	45806	45806	50418	54512	64887	69708	72510	90058	155298	224930	262513

Fent: Diversos censos de població.

Quadre B:
"Cens d'Habitatges, 1970, 1981 i 1991"

MUNICIPIS	1970			1981			1991		
	Total	Princip.	Secund.	Total	Princip.	Secund.	Total	Princip.	Secund.
Aiguafreda	758	466	265	944	518	316	1083	629	385
Ametlla del Vallès, l'	669	353	298	1420	538	789	2069	992	1015
Bigues i Riells	499	286	185	1803	402	1361	2573	819	1754
Caldes de Montbui	2479	2056	235				4937	3399	3
Campins	83	44	35	153	45	74	203	59	144
Canovelles	2035	1828	26	3865	3151	96	4357	3830	87
Cànoves i Samalús	248	141	83	761	159	587	1027	318	631
Cardedeu	1811	1296	310	2999	2225	322	3066	2493	258
Castellcir	114	47	52	228	51	130	303	69	197
Castellterçol	852	454	326	593	593	0	1338	578	560
Fogars de Montclús	177	89	46	203	79	72	166	74	87
Franqueses del Vallès, les	1621	1288	90	3143	2330	212	3712	2971	11
Garriga, la	2366	1705	550	3142	2295	509	3775	2939	210
Granera	84	21	49	102	16	68	106	20	68
Granollers	8695	7559	92	16781	12796	200	18156	15648	140
Gualba	374	189	136	488	173	270	565	202	363
Llagosta, la	2048	1770	145	3827	3262	35	3838	3032	45
Lliçà d'Amunt	408	402	0	2471	701	1676	3760	1527	2187
Lliçà de Vall	498	279	185	1099	446	465	1694	940	754
Llinars del Vallès	961	809	133	1355	1252	103	2509	1665	680
Martorelles	935	797	84	1641	1168	15	1888	1470	53
Mollet del Vallès	5841	5123	65	13242	10746	35	13171	11586	131
Montmany-Figaró	446	195	233	437	173	227	465	208	217
Montmeló	1228	1027	112	2167	1785	128	2545	2202	58
Montornès del Vallès	2210	1650	355	3729	2703	314	4069	3163	410
Montseny	107	68	22	108	65	42	185	79	87
Parets del Vallès	2107	1359	580	3570	2369	657	4275	3229	580
Roca del Vallès, la	1545	1060	343	1884	1493	173	2259	1730	287
Sant Antoni de Vilamajor	553	353	180	1240	445	579	1507	669	710
Sant Celoni	2817	2279	181	4027	3246	224	4123	3497	30
Sant Esteve de Palautordera	389	208	166	579	264	280	700	355	311
Sant Feliu de Codines	1624	808	670	2199	988	1187	2342	1170	1011
Sant Fost de Campsentelles	794	538	187	1345	813	509	2321	1430	857
Sant Pere de Vilamajor	430	139	271	1297	194	1073	1427	344	1037
Sant Quirze Safaja	216	50	122	286	54	210	354	67	279
Santa Eulàlia de Ronçana	886	385	455	1912	606	1264	2180	896	0
Santa Maria de Martorelles	235	102	111	279	126	127	292	149	109
Santa Maria de Palautordera	773	643	68	1945	1149	603	2472	1465	808
Tagamanent	108	46	52	149	42	89	118	51	67
Vallgorguina	184	120	31	924	172	724	948	237	710
Vallromanes	344	103	232	411	114	278	571	220	340
Vilalba Sasserra	79	51	25	143	59	71	159	89	53
Vilanova del Vallès							1103	437	599
	50631	38186	7786	88891	59806	16094	108711	76947	18323

Font: Censo de Viviendas, 1907 i 1981. Censo de Viviendas, 1991. Avance resultados, INE, septiembre 1991.
 Nota: Es molt possible que en el de 1991 hi hagi errors.

Quadre C:
"Distribució del sòl per municipis, 1989"

	Superf.	Sòl Urbà	Sòl urba- nitzable	Sup. Urbana	Índex Satur. 1	Índex Satur. 2
	Km2	Km2	Km2	Km2		
	A	B	C	B + C	B+C/A	B+C/A
Aiguafreda	7,96	0,9869	0,4225	1,4094	17,71	70,02
Ametlla del Vallès, l'	14,12	5,0011	0,5271	5,5282	39,15	90,46
Bigues i Rielles	28,67	6,2137	0,2902	6,5039	22,69	95,53
Caldes de Montbui	37,94	4,9125	1,6819	6,5944	17,38	74,49
Campins	7,38	0,4987	0,0362	0,5349	7,24	63,64
Canovelles	6,75	2,1447	0,6151	2,7598	40,89	77,71
Cànoves i Samalús	28,48	1,4376	0	1,4376	5,05	100
Cardedeu	12,89	2,2575	2,1708	4,4283	34,35	50,97
Castelleir	34,5	0,2535	0,8306	1,0841	3,14	23,38
Castellterçol	31,61	0,6104	0,4507	1,0611	3,36	57,52
Fogars de Montclús	40,15	0,1295	0	0,1295	0,32	100
Franqueses del Vallès, les	29,45	1,0232	2,8148	3,8381	13,03	26,65
Garriga, la	19,72	3,2934	1,1293	4,4227	22,43	74,46
Granera	23,95	s/d	s/d	s/d	s/d	s/d
Granollers	14,89	4,4055	2,2393	6,6448	44,63	66,29
Gualba	23,24	0,1151	2,9546	3,0697	13,21	3,74
Llagosta, la	3,03	0,7941	0,1295	0,9236	30,48	85,97
Lliçà d'Amunt	21,98	6,3602	6,6274	12,9876	59,09	48,97
Lliçà de Vall	10,66	4,1483	1,6766	5,8249	54,64	71,21
Llinars del Vallès	27,52	2,4611	1,0856	3,5467	12,89	69,39
Martorelles	3,61	1,8721	0,1938	2,0658	57,22	90,61
Mollet del Vallès	10,72	3,8049	6,5229	10,3278	96,34	36,84
Montmany-Figaró	14,7	0,3069	0,2177	0,5246	3,57	58,51
Montmeló	4,11	1,2879	0,3604	1,6483	40,11	78,13
Montornès del Vallès	9,62	1,9881	1,9256	3,9136	40,68	50,79
Montseny	27,02	0,0295	0	0,0295	0,11	100
Parets del Vallès	8,98	2,7545	2,1538	4,9083	54,66	56,11
Roca del Vallès, la	36,3	0,2	1,5084	1,7084	4,7	11,7
Sant Antoni de Vilamajor	13,92	2,5031	0,3811	2,8841	20,72	86,78
Sant Celoni	65,44	3,8882	1,5057	5,3939	8,24	72,08
Sant Esteve de Palautordera	10,73	0,6224	0,2919	0,9143	8,52	68,07
Sant Feliu de Codines	15,18	1,3181	1,3651	2,6831	17,68	49,12
Sant Fost de Campsentelles	13,16	4,1421	0,4367	4,5787	34,79	90,46
Sant Pere de Vilamajor	34,74	2,7932	1,7895	4,5827	13,19	60,95
Sant Quirze Safaja	25,89	0,488	0,6723	1,1603	4,48	42,05
Santa Eulàlia de Ronçana	13,99	2,7294	0,3281	3,0575	21,85	89,26
Santa Maria de Martorelles	4,49	0,1303	0,1085	0,2388	5,32	54,56
Santa Maria de Palautordera	17,05	2,2571	1,4063	3,6634	21,49	61,61
Tagamanent	43,8	s/d	s/d	s/d	s/d	s/d
Vallgorguina	21,96	2,5802	0,6231	3,2033	14,59	80,54
Vallromanes	10,53	1,0755	0,6957	1,7712	16,82	60,72
Vilalba Sasserra	5,87	s/d	s/d	s/d	s/d	s/d
Vilanova del Vallès	15,2	2,3207	1,1311	3,4518	22,71	67,23
	851,9	86,1388	49,2998	135,4386	15,89	63,59

Font: (GARCIA & IBARGUREN, 1992)

Índex de saturació 1: (Sup. Urb.+Sup. Urbanitz./sup. total)*100

Índex de saturació 2: Sup. Urb./Sup. Urb.+Sup. Urbanitz.* 100

Quadre D:
“Residències secundàries 1970, 1981 i 1991.
Taxes de Tinença. Vallès Oriental”

	1970	1981	1991			
	T.Tinença	% Total	T. Tinença	% Total	T.Tinença	% Total
Aiguafreda	57	3,41	61	1,88	61	1,96
Ametlla del Vallès, l'	84	3,82	148	4,77	102	5,18
Bigues i Riells	65	2,37	338	8,13	214	8,95
Caldes de Montbui	11	3,01	22	3,74	0	0,01
Campins	80	0,44	164	0,44	244	0,73
Canovelles	1	0,33	3	0,57	2	0,34
Cànoves i Samalús	59	1,06	369	3,51	198	3,22
Cardedeu	24	3,98	14	1,92	10	1,31
Castellcir	111	0,66	254	0,77	286	1,01
Castellterçol	72	4,18	0	0	97	2,85
Fogars de Montclús	52	0,59	91	0,43	118	0,44
Franqueses del Vallès, les	7	1,15	9	1,26	0	0,05
Garriga, la	32	7,06	22	3,04	7	1,07
Granera	233	0,62	425	0,41	340	0,34
Granollers	1	1,18	1	1,19	1	0,71
Gualba	72	1,74	156	1,61	180	1,85
Llagosta, la	8	1,86	1	0,21	1	0,22
Lliçà d'Amunt	-	0	239	10,01	143	11,16
Lliçà de Vall	66	2,37	104	2,77	80	3,84
Llinars del Vallès	2	1,7	8	0,61	41	3,47
Martorelles	11	1,07	1	0,08	4	0,27
Mollet del Vallès	1	0,83	0	0,21	1	0,66
Montmany-Figaró	119	2,99	131	1,35	104	1,1
Montmeló	11	1,43	7	0,76	3	0,29
Montornès del Vallès	22	4,55	11	1,87	13	2,09
Montseny	32	0,28	64	0,25	110	0,44
Parets del Vallès	43	7,44	27	3,92	18	2,96
Roca del Vallès, la	32	4,4	11	1,03	17	1,46
Sant Antoni de Vilamajor	51	2,31	130	3,46	106	3,62
Sant Celoni	8	2,32	6	1,43	1	0,15
Sant Esteve de Palautordera	79	2,13	106	1,67	88	1,58
Sant Feliu de Codines	83	8,6	120	7,09	86	5,16
Sant Fost de Campsentelles	35	2,4	62	3,04	60	4,37
Sant Pere de Vilamajor	195	3,48	553	6,41	301	5,29
Sant Quirze Safaja	244	1,56	338	2,69	416	1,42
Santa Eulàlia de Ronçana	118	5,84	208	7,55	143	6,55
Santa Maria de Martorelles	109	1,42	100	0,75	73	0,55
Santa Maria de Palautordera	11	0,88	52	3,61	55	4,12
Tagamanent	113	0,66	211	0,53	131	0,34
Vallgorguina	26	0,39	420	4,32	300	3,62
Vallromanes	225	2,97	243	1,66	155	1,73
Vilalba Sasserra	49	0,34	120	0,42	60	0,27
Vilanova del Vallès					137	3,05
	20	100	27	100	25	100

Font: Elaboració pròpia. Censos d'habitatge: 1970, 1981 i 1991.